

akan

ARBEIDSLIVETS KOMPETANSESENTER FOR RUS- OG AVHENGIGHETSPROBLEMATIKK

«Du, av alle»

Intervjuer med sykepleiere som har stjålet og
brukt medikamenter fra arbeidsplassen

Oda Sjøvoll
Prosjektleder

Fortellinger om medikamentbruk

- Løfte frem og lære av fortellingene til helsepersonell med medikamentproblemer
- Synliggjøre deres egne forklaringer og begrunnelser
- Handlingsrettet kunnskap

Hvorfor helsepersonell?

- 1) *Kunnskap*: faglig kompetanse på legemidler
- 2) *Tilgjengelighet*: tilgang til legemidler på arbeidsplassen
- 3) *Arbeidsbelastning*: psykiske og fysiske belastninger knyttet til arbeidssituasjon

Utvalget

- Ti kvinner som har mistet sykepleierautorisasjonen på grunn av medikamentbruk/stjeling av medikamenter fra arbeidsplassen
- Alle har jobbet på sykehus, noen på sykehjem i tillegg
- Aldersspenn: ca 35-55 år
- Kommer fra ulike steder i landet
- Kontaktet og rekruttert via Helsetilsynet

Hvilke medikamenter?

- Sovemedisiner (Imovane, Stilnoct)
- Smertestillende (Paralgin forte, morfin, petidin, Ketorax, OxyContin, Somadril*)
- Angstdempende (Sobril, Vival)

* Trukket fra markedet

To innganger

- 1) Tilfeldig kjennskap til virkningen av medikamenter

- 2) Gjennom fastlegen
 - Smerter, livskriser, søvnproblematikk
 - Psykiske og fysiske henger sammen

Immunitet og legepraksis

- Leger på tilbudssiden
 - Skriver ut sterkt vanedannende medisiner i årevis
 - Sier stopp uten å tilby alternativer eller nedtrapping
- Anser dem som immune?
 - «Dette kan du jo, dette vet du»

En måte å mestre på

«Jeg har aldri tatt tabletter for å ruse meg, men det var mer for å klare meg på en måte.»

- Terapeutiske motiver: fysiske og psykiske utfordringer
- Større eller mindre kriser på hjemmebane
- Håndtere en krevende hverdag
- Ingen snakker om jobben som utløsende faktor

Forbruk og avhengighet

«Det var jo skremmende. Du skjønner jo ikke selv hva det er som skjer, du skjønner jo ikke selv hva du er i ferd med å vikle deg inn i. Og så fortrenger du hvor mye du faktisk tar.»

- Glidende overgang fra terapeutisk bruk til misbruk og avhengighet – fra symptom til situasjon
- Økt toleransegrense
- Supplerer med andre typer medikamenter
- Et stort spenn i bruk og forbruk

«Avhengigheten tok på en måte tak, da ble det liksom aldri nok. Det skapes et grunnleggende behov som er på samme styrke som spise, sove... Man får et helt annet tankesett.»

Å stjele fra lasset

«Han satt foten ned: «nå er det nok». Det var vel da jeg begynte å finne meg første gangen selv. Fordi jeg hadde tilgang.»

- Problemet oppstår når fastlegen setter ned foten eller når «livssmerten» blir for stor
- Første gang er ofte en tilfeldighet
- Opplever etter hvert tap av kontroll
- Noen skriver også ut resepter til seg selv

«Skriver ut fire Paralgin forte, tar de med til pasienten og pasienten sier at «jeg trenger ikke, jeg har det hjemme». Og så legger jeg det i lomma på frakken. Skal legge de tilbake, og så den der følelsen 'nei, det er utskrevet, ingen merker noe'.»

«Anledningen er plutselig på et sølvfat foran deg. For når vi gir smertelindring til pasientene så er det ikke ofte vi gir hele ampullen, det er alltid en rest. Så jeg tok resten. Det blir du ikke tatt for, for det skal jo hives uansett.»

Fem moralske terskler

1. Medikamenter på resept uten å si ifra til arbeidsgiver
2. Supplere fra overskuddslager/kastede legemidler
3. Stjele fra medisinerrommet/signere ut med egen signatur
4. Forfalske signaturer/reseptforfalskning
5. Stjele fra pasienter (ingen har gjort dette).

Skam

«Jeg tror aldri jeg har følt på personlig skam i den grad som jeg har gjort etter dette»

- Snakker om en stor skamfølelse knyttet til bruk og stjeling av medikamenter
- Holdt det skjult for ektefeller og familie
- Blir bedt om å legge alle kort på bordet i møte med arbeidsgiver

«Du, av alle»

«Jobben betydde alt for meg. Jeg var aldri borte fra jobb. Slik har jeg vel alltid vært egentlig da.»

- Det de har gjort bryter med hvordan de har blitt oppfattet
- Har innvirkning på hvordan de blir møtt

Håndtering: Tre fortellinger

«Ane»: Morfinavhengig i en kort periode. Stjal ampuller fra arbeidsplassen. Mistet jobben da det ble oppdaget. Har fått tilbake autorisasjonen, men er uten jobb.

«Du, av alle». Hvor manipulerende, kynisk og kalkulerende jeg hadde vært som kunne spille det dobbeltspillet. Her har jeg vært med lederen hjem på middagsbesøk. Har hatt vennerelasjoner til alle kolleger, også er det meg.»

«Det er et sånt angrep når klinikkssjefen som du aldri har håndhilst på tar seg bryet med å komme ned. Autoritære mannfolk som jeg aldri har sett, jeg har ikke et forhold til deg i det hele tatt. Også sitter du der, og så «jaså, er det du som er tyven».»

«Jeg tenkte på det i ettertid, at avdelingsleder skulle bare ha snakket med meg. Vi to sammen. Så kan du heller bli kalt inn på teppet på ny. Det kunne vært håndtert med bare å si «Ane, jeg er glad i deg, men vi har et kjempeproblem».»

«Og så ringer arbeidsgiver, hardt og kontant:
«Ja, forresten vi har politianmeldt deg». Da var jeg i stor fare for å ta mitt eget liv. Jeg tenkte:
«Har jeg nøkkelkortet fremdeles? Skal jeg dra opp på jobb og hente ut noe og gjøre slutt på meg selv?»

«Ingvild»: Medikamentbruk i tre år. Reseptforfalskning og stjeling fra arbeidsplassen. Mistet autorisasjonen, men beholdt jobben.

«Det var bare vi to som snakket. Hun sa at «du trenger ikke å si noen ting, eller gjøre noen ting. Jeg vil bare snakke med deg, og fortelle deg at det her er situasjonen nå, for jeg synes det er veldig dumt at du skal få det som et brev i posten»

«De ringte meg hver dag. Hun ringte meg fredag, lørdag, søndag, altså skjønner du? Spurte hvordan det gikk. Også sa hun at hun var veldig glad for at jeg tok telefonen. Nå tenker jeg at de var sikkert redde for at jeg skulle ta livet av meg.»

«Det går an å gå gjennom noe sånt som det her og komme ut på andre siden og være på samme arbeidsplass. Jeg har en veldig fin sjef som har støttet meg, backet meg, aldri truet med å si meg opp. Hun har holdt fokuset på det at jeg måtte få hjelp.»

«Gro»: Avhengig av sovemedisin. Stjeling fra arbeidsplassen i en kort periode. Mistet jobben, men ble ivaretatt arbeidsgiver. Er i dag uten jobb og autorisasjon.

«De ville beholde meg der, de ville gjøre det de kunne for at jeg skulle fortsette å være der. «Du er en ressurs for oss», sa arbeidsgiver, «du trenger hjelp, men du må ta i mot den hjelpa».»

«De anmeldte jo ikke til politiet heller, de ville rehabilitere meg, de tenkte på min helse. Men de ville jo samtidig gjøre det riktig i forhold til helsemyndigheter og i det hele tatt.»

«Beskjeden var vel egentlig det at de kunne ikke finne en annen jobb til meg på sykehuset. Altså, de kunne ikke omstille meg til en annen jobb, og det var vel egentlig juristene.»

«Hadde ikke jeg blitt behandlet med den støtten og omsorgen, og den viljen til å si at «vi kan alle snuble, men man kan reise seg igjen». Det har alt å si for hvordan jeg har det i dag.»

«Fordi jeg fortjener det»

«Man er ikke i en sånn situasjon at man slår i bordet og sier «dette fortjener jeg ikke». Man føler at man fortjener alt det vonde som kan skje.»

- Alle mener det er naturlig at det de har gjort skal få konsekvenser
- Føler ikke at de er i en posisjon der de kan be om bistand eller støtte

Oppsummering

- En gruppe som skiller seg ut
- Lite samsvar mellom omfang og konsekvens
- Behov for å se på alternativer til å si opp folk
- Hvordan du blir møtt har avgjørende betydning